

TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

Tokodaltáró község helyi jelentőségű természetvédelmi területeire
A terv időtartama: 2020-2030.

Gete-hegy és környéke

Készítette:

Musicz László (Euronatur Bt.)
okl. építőmérnök-humánökológus
természetvédelmi szakértő (Sz-018/2009.)

Tokodaltáró, 2020

1. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (továbbiakban Tvt.) 36. §-a valamennyi védett természeti terület esetében – így a helyi jelentőségű védett természeti területek esetében is – előírja természetvédelmi kezelési terv készítését, és rendelkezik a természetvédelmi kezelési terv megállapításának módjáról is: helyi jelentőségű védett természeti terület természetvédelmi kezelési tervét a települési önkormányzat rendeletben állapítja meg.

Helyi jelentőségű védett természeti terület létesítésekor a Tvt. a 24. § (3) b) pontban a védetté nyilvánítást kimondó önkormányzati rendelet tartalmi elemei között szerepelteti a természetvédelmi kezelési tervet. Eszerint helyi jelentőségű védett természeti terület létesítésekor a védetté nyilvánításról szóló önkormányzati rendeletnek része kell, hogy legyen a teljes területre vonatkozó természetvédelmi kezelési terv.

Jelen természetvédelmi kezelési terv a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 3/2008. (II. 5.) KvVM rendeletben foglaltak alapján került összeállításra.

2. ÁLTALÁNOS ADATOK

2.1. A tervezési terület azonosító adatai

a) Védett terület neve, védetté nyilvánító rendelet

Gete-hegy és környéke Természetvédelmi Terület

Védetté nyilvánító rendelet:

Tokodaltáró Község Önkormányzat Képviselő-testületének ..... számú rendelete a Gete-hegy és környékének védetté nyilvánításáról

b) Közigazgatási elhelyezkedése, kiterjedése/nagysága

A tervezési terület Komárom-Esztergom megyében, Tokodaltáró község területén található.

A helyi jelentőségű természetvédelmi terület 72 földrészletre terjed ki, melyek összes nagysága 235,4555 hektár.

2.2. A védett terület bemutatása

(Forrás: Csonka Péter – Krajcssovsky Bence: Javaslat a Gete-hegy és környékének helyi jelentőségű természetvédelmi területté nyilvánítására)

A Tokodaltáró területén található Gete-hegy és környékének védetté nyilvánítását a múltja, természeti és kultúrtörténeti értékeiben való gazdagsága (értékes növénytársulásai, védett állat és növényfajai, földvár), továbbá ezeken a területeken összpontosuló technikai sportok megannyi veszélyeztető hatása indokolja.

Az alábbiakban részletezzük a földrészleteken található természeti értékeket, amelyeket recens terepi felmérésekre és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, illetve Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület több évtizedes adatbázisára alapoztuk.

A védelemre javasolt terület

A természeti értékekben gazdag, ezáltal véleményünk szerint helyi védelemre érdemes terület magában foglalja a Vajaskúti dűlő és Gete utcát összekötő földúttól a Gete fele eső teljes közigazgatási területet. E terület teljes kiterjedése 22,4555¹ ha, amely 72 földrészletre terjed ki. E földrészleteket a melléklet 1. pontjában felsoroljuk. Megjegyezzük, hogy ezek a területek többségében N 2000, külterület, zártkert besorolásúak, továbbá a területek nagy része beletartozik a HUDI20018 Északi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek. A védettségre javasolt területbe beletartoznak vízmosások, vízfolyások, agyaggödrök, agyagbánya, erdő, közösségi mintatér, legelő, rekultivált terület, utak, önkormányzat által használt út, illetve árok is.

A Gete-hegy és környékének természeti értékei

A védelemre javasolt földrészleteken megtalálható több természetvédelmi szempontból fontos növénytársulás, ilyen a száraz tölgyes szálerdők, törmeléklejtő erdők, és sziklaerdők, molyhos tölgyes bokorerdők, bükkösök és gyertyános tölgyesek és az őshonos fafajú rontott erdők.

Külön kiemelendő élőhelytípus a területről a Pannon gyertyános-tölgyesek, Pannon molyhos-tölgyesek és Pannon homoki gyepek.

Felméréseink és adatbázisunk alapján kijelenthetjük, hogy a helyi védelemre javasolt terület több helyrajzszámán is előfordul botanikai és zoológiai védett természeti érték.

Botanikai szempontból kiemelendő a vitézkosbor (*Orchis militaris*, hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*), madárfészek kosbor (*Neottia nidus-avis*), tojásdad békakonty (*Listera ovata*), mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), fekete kökörcsin (*Pulsatilla nigricans*), fehér csüdfű (*Astragalus vesicarius ssp. albidus*), szártalan csüdfű (*Astragalus exscapus*), fehér sás (*Carex alba*), fehér madársisak (*Cephalanthera damasonium*), magyar repcsény (*Erysimum odoratum*), kikeleti hóvirág (*Galanthus nivalis*), apró nőszirm (*Iris pumilla*), tarka nőszirm (*Iris veriegata*), kislefű hangyabogáncs (*Jurinea mollis*), turbánliliom (*Lilium martagon*), árlevelű len (*Linum tenuifolium*), dunai berkenye (*Sorbus danubialis*), szirti gyöngyvessző (*Spiraea media*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*) bunkós hagyma (*Allium sphaerocephalon*), homoki szalmagyopár (*Helichrysum arenarium*), hengeresfű peremizs (*Inula germanica*), borbás kerep (*Lotus borbasii*), szürkés ördög szem (*Scabiosa canescens*), kései pitypang (*Taraxacum serotinum*), palka (*Pycnus flavescent*), fényes poloskamag (*Corispermum nitidum*), fekete/pannon madárbirs (*Cotoneaster matrensis*).

---

¹ E terület nagyság hibásan került meghatározásra. A teljes terület 235,4555 hektár

Zoológiai szempontból kiemelendő a területről a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), bükkfa-díszbogár (*Dicerca berolinensis*), kis szarvasbogár (*Dorcus parallelipedus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), tülkös szarvasbogár (*Sinodendron cylindricum*), laposorrú ormányos (*Gasterocercus depressirostris*), sisakos sáska (*Acridua ungarica*), európai lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), tövisszúró gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), parlagi pityer (*Anthus campestris*).

A védelemre javasolt földrészleteken nagy mennyiségben megtalálható vitézkosbor (*Orchis militaris*), háttérben egy a terepmotorosok által kijárt nyomvonal.

A fentiekben említett természeti értékek többsége a következő helyrajzszámú területeken található: **Tokodaltáró 0190/15, 0190/17, 0192, 0193/1, 0194, 0215/1, 5706/1, 5727, 5796, 5802/1, 5802/2, 5842/2.**

Külön kiemelendő a **Tokodaltáró 0215/1 hrsz.-on** található terület, amely agyagbánya/legelőként nyilvántartott terület. A terület több részén jelennek meg lápréthez/kiszáradó lápréthez kötődő növénytakasúasok nyír és fűz takasúasok és több védett botanikai érték is. Ezek a fajok a vitézkosbor (*Orchis militaris*), tojásdad békakonty (*Listere ovata*), mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*). A fentebb említett fajok, bár védettek, országos szinten nem minősülnek különösen ritkának, viszont Gerecse és azon belül Észak-Kelet Gerecse viszonylatban nem számítanak gyakorinak, így a térség, továbbá a helyi védelemre javasolt területen belül különösen értékesnek tekinthetők. Kiemelendő a fentebb említett területen található vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állomány is, ami szintén nem számít gyakori fajnak a Gerecse és azon belül az Északkeleti-Gerecse területén. Sajnos ezt a földrészletet is erősen érinti a technikai sporttevékenység.

A felsorolásban nem szerepelő, de a mellékletben szereplő további földrészletek helyi védelemre való javaslata, azért fontos, hogy a helyi védelemre javasolt terület egy nagy összefüggő területként lehessen értelmezni. Ez azért is fontos, hogy a területen zajló és komoly problémákat okozó technikai sporttevékenység (motocross, enduromotor, quad, offroad) egyszerűbben lehessen fellépni.

A védelemre javasolt területen a jövőben érdemes odafigyelni az invazív növények egyre több helyen történő megjelenésére. Találkozhatunk keskenylevelű ezüsthával (*Elaeagnus angustifolia*) és a mirigyes bálványfa (*Alianthus altissima*) egyedeivel, kisebb, nagyobb csoportjaival. Ezek elterjedésének megelőzése kizoríthatja a helyi védett flórát.

Hússzínű ujjaskosbor
(*Dactylorhiza incarnata*)

Tojásdad békakonty
(*Listera ovata*)

mocsári nőszőfű
(*Epipactis palustris*)

A helyi védelemre javasolt terület szomszédságában található ex lege védett **földvár**, amely a törvény erejénél fogva védett. Országos jelentőségű "ex lege" védett természeti területeknek a törvény (Tvt.) által védetté nyilvánított természeti területeket nevezzük. Ilyennek minősülnek a lápok, szikes tavak, kunhalmok, földvárak, források és víznyelők.

A Tvt. szerint a földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel (Tvt. 23§). Ezt a földvárat is erősen érinti a technikai sporttevékenység, így a földvár területe is odafigyelést igényel a területet érintő túlzott technikai sporttevékenység miatt.

Az „agyagbánya” területét
érintő technikai
sporttevékenység nyomai

Az „agyagbánya területen nagy mennyiségben megtalálható a védett mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*)

A védetté nyilvánításra javasolt ingatlanok jegyzékét (a helyes területnagyságokkal) a kezelési terv **1. melléklete** tartalmazza.

A természetvédelmi terület legértékesebb részét képező egykori homokbánya területének növényteni jellemzése:

Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer élőhelylistája alapján az alábbi élőhelyeket azonosíthatók a területen:

B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

A homokbányában kisebb foltban fordul elő, egy állandó vizű mélyedésben és a tó, parti zónájában.

Állományalkotó fajai a nád (*Phragmites australis*) és a bodnározó gyékény (*Typha latifolia*).

Alattuk előfordul néhány magaskorós faj: a réti füzény (*Lythrum salicaria*), vízi peszérce (*Lycopus europaeus*), mocsári orbáncfű (*Hypericum tetrapterum*); szegélyében a mocsári sás (*Carex acutiformis*), a kötő káka (*Schoenoplectus tabernaemontani*) és a zsióka (*Bolboschoenus maritimus*) képez kisebb állományokat.

A nádas foltok nem gyomosodnak, környezetükben azonban mindenhol jelen van a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*).

G1 – Nyílt homokpusztagyepek

A bányagödör szegélyében, magasabb térszíneken fordul elő ez az élőhelytípus. Vannak jó állapotú és erősen gyomosodó állományai is a területen, de valamennyi igen kis kiterjedésű.

A magyar csenkesz (*Festuca vaginata*) különálló zsombékjai mellett a deres fényperje (*Koeleria glauca*), gyomosabb részein a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*) jellemző.

Fontosabb fajai: pusztai kutyatej (*Euphorbia seguieriana*), fényes sás (*Carex liparicarpos*), homoki ternye (*Alyssum tortuosum*), **balti szegfű** (*Dianthus arenarius* subsp. *borussicus*), sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*), naprózsa (*Fumana procumbens*), homoki imola (*Centaurea arenaria*), nyúlárnyék (*Asparagus officinalis*), buglyos fátylvirág (*Gypsophila paniculata*).

Ez az élőhelytípus általánosságban jó regenerációs potenciállal bír, a bolygatás mellőzésével megakadályozható a meglévő foltok gyomosodása. A környezetében lévő akácos és nyaras csoportok – a meredek partoldalaktól eltekintve – azonban idővel átterjedhetnek ezekre a gyepfoltokra.

H5a – Kötött talajú sztyeprétek (löss, agyag, nem köves lejtőhordalék, tufák)

Az élőhelytípus a homokbánya és a Kis-Gete alja közötti területen, illetve annak oldalában van jelen. A Kis-Gete alja, nagyobb részén rendszeresen legeltetett (szarvasmarhával) és a terepmotorozás jól látható nyomait viseli.

Állományalkotó füvei a pusztai csenkesz (*Festuca rupicola*), a kunkorgó árvalányhaj (*Stipa capillata*), a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*), de egyes részein a sovány csenkesz (*Festuca pseudovina*) dominanciája a jellemző, zavarást jelezve pedig a siskanádtippán (*Calamagrostis epigeios*) mutatkozik kisebb foltokban.

Fontos megjegyezni, hogy a homokbánya felé közeledve átmenetet mutat zavart, homoki sztyeprét felé, az élőhelytérképen azonban ezt külön nem tüntettük fel.

Jellemző kétszikű fajai: magyar kutyatej (*Euphorbia glareosa*), tavaszi galaj (*Galium verum*), ligeti zsálya (*Salvia nemorosa*), réti útifű (*Plantago media*), kisvirágú csüdfű (*Astragalus austriacus*), közönséges legyezőfü (*Filipendula vulgaris*), csabaíre (*Sanguisorba minor*), a legeltetett részeken: közönséges párlófű (*Agrimonia eupatoria*), szőszös ökörfarkkóró (*Verbascum phlomoides*), közönséges sarlófü (*Falcaria vulgaris*); védett fajai: **tavaszi hérics** (*Adonis vernalis*), **selymes boglárka** (*Ranunculus illyricus*).

RB – Puhafás pionír és jellegtelen erdők

Nagyobb kiterjedésben a homokbánya peremén fordul elő, kisebb foltokban pedig a bányaudvarban.

Legjellemzőbb fafaja a fehér nyár (*Populus alba*), közé elegyedve jelen van a fekete nyár (*Populus nigra*), a nyír (*Betula pendula*), a fűzek közül a fehér fűz (*Salix alba*), idegenhonos fajként, a magasabb térszíneken több-kevesebb fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), a szegélyekben a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*).

Cserjeszintjében a szárazabb termőhelyeken pl.: a fagyal (*Ligustrum vulgare*), az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), a rozsdás rózsza (*Rosa rubiginosa* agg.) tenyésznek.

A nedvesebb termőhelyeken az aljnövényzetben helyenként szinte egyeduralkodó a hosszú zsurló (*Equisetum ramosissimum*).

Másutt, gyomtársulások és száraz gyepek fajai jellemzik: fehér mécsvirág (*Silene alba*), pannon bükköny (*Vicia pannonica*), csomós ebír (*Dactylis glomerata*), magas hölgymál (*Hieracium bauhini*), homoki imola (*Centaurea arenaria*), közönséges bábakalács (*Carlina vulgaris*), nedvesebb részeken a sovány perje (*Poa trivialis*).

Ezen erdők érdekessége abban rejlik, hogy a környező élőhelyekről behatol ide is a **vitézkosbor** (*Orchis militaris*), valamint más, természetvédelmi szempontból jelentős fajok is szívesen megtelepednek benne.

U7 – Homok-, agyag-, tőzeg és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak

A homokbánya változatos felszíni formáiból adódóan száraz és nedves homokon, időszakos vízállások peremén, kis területen belül egymás mellett fordulnak elő pl. a nyílt láprétek, nyílt homoki gyepek fajai, fűzésekkel, nyárcsoportokkal mozaikolva.

E jellegzetes struktúra miatt ezek az élőhelyek együtt kerülnek jellemzésre és ábrázolásra az élőhelytérképen is.

Száraz homokon az alábbi fajok jellemzőek: magyar csenkesz (*Festuca vaginata*), deres fényperje (*Koeleria glauca*), fényes sás (*Carex liparicarpos*), kisvirágú csüdfű (*Astragalus austriacus*), homoki ternye (*Alyssum tortuosum*), naprózsza (*Fumana procumbens*), szürke repcsény (*Erysimum diffusum*), homoki habszegfü (*Silene conica*).

A nedvesebb homok felé, tipikusan az átmeneti zónában fordul elő a védett **Moore-zsurló** (*Equisetum* × *moorei*); nedves homokon, vízállások mellékén pedig a homoki szürkekáka (*Scirpoides holoschoenus*), lápi pitypang (*Taraxacum palustre*), tömegesen az iszapsás (*Carex*

viridula), réti sás (*Carex distans*), mocsári csetkák (*Eleocharis palustris*), varangyszittyó (*Juncus bufonius*), békaszittyó (*Juncus effusus*) kíséretében.

A bányagödör felszínét helyenként sűrűn borítja a serevényfűz (*Salix rosmarinifolia*), gyakran a hosszú zsurlóval (*Equisetum ramosissimum*) együtt.

Rendkívül nagy egyedszámban fordul elő két pionír jellegű orchidea-faj: a **vitézkosbor** (*Orchis militaris*) és a **mocsári nőszőfű** (*Epipactis palustris*), jóval kisebb egyedszámban pedig a **hússzínű ujjaskosbor** (*Dactylorhiza incarnata*).

A fás vegetáció tekintetében a fentebb tárgyalt nyarasok mellett – melyek a bányagödörben is kisebb foltokat képeznek, de az élőhelytérképen külön nem jelöltük ezeket – a pionír füzeseket kell megemlíteni, melyek leggyakoribb alkotója a csigolyafűz (*Salix purpurea*), a tó mellett pedig a rekettyefűz (*Salix cinerea*) és a kecskefűz (*Salix caprea*) formál kisebb csoportokat.

U9 – Állóvizek

Ezzel az élőhelytípussal a homokbánya mellett lévő két kisebb tavat jelöltük.

Összefoglaló megállapítások:

- A homokbánya északi peremén lévő nyílt homokusztagyepek kis foltjai, országosan és gerecsei viszonylatban is ritka fajoknak nyújtanak menedéket, valamint maga az élőhelytípus is veszélyeztetett.
- A bányaudvarban kis területre koncentrálódva találják meg létfeltételeiket az eltérő élőhelyigényű, országosan csak szórványosan előforduló fajok.
- A csupasz homokfelszínen a pionír jellegű orchideafajok képviselői rendkívül nagy egyedszámban fordulnak elő.
- A serevényfűz dominálta élőhelytípus jelentőségére a területen Barina (2001) külön felhívja a figyelmet, kiemelve annak fajgazdagságát és az élőhelytípus veszélyeztetettségét.
- Az élőhelyen várható több más, ritka növényfaj képviselőinek megtelepedése is, míg mások visszaszorulhatnak (pl.: a pionír orchideák a gyeperősítésével eltűnhetnek bizonyos részokről). Ez a természetes folyamat érdekes természetvédelmi problémát vet fel a későbbiekben. Célszerű lehet például friss homokfelszínek fenntartása, persze nem a jelenleg tervezett hasznosítás révén.

A csupasz homokfelszín azonban a természetvédelmi szempontból nem kívánatos, idegenhonos növényfajok megtelepedéséhez is kedvező feltételeket teremt: a területen már jelen van a fehér akác (*Robinia pseudo-acacia*), az enyves akác (*Robinia viscosa*), a gyalogakác (*Amorpha*

fruticosa), az olasz szerbtövis (*Xanthium italicum*), a japán óriáskeserűfű (*Fallopia japonica*), valamint a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*).

A homokbánya területén botanikai szempontból semmiképpen nem indokolt a motocrosspályaként való hasznosítás.

Az élőhely jelenlegi formájában egyedi értéket képvisel, területéhez képest kiemelkedően magas az innen jelzett védett növényfajok faj- és egyedszáma.

3. A védett területen folyó gazdálkodás bemutatása

3.1. Ipar, bányászat

Tokodaltáró közigazgatási területén nyilvántartott bányatelek nincs.

3.2. Mezőgazdaság

Gyepként művelt területek és szántóföldi kultúra fenntartása Tokodaltáró közigazgatási területén egyaránt jellemző. A gyepeken a legeltetéses állattartás dominál. Szarvasmarha és kis állatszámú ló legeltetés folyik egy kiterjedt cserjementesített hegylábi legelőn. Ló és alkalomszerűen juh-kecske legeltetés több helyen megjelent az elmúlt évtizedben, de tartósan nem maradt fent.

Kaszálásos gyepgazdálkodás kis területű kiterjedéssel néhány helyen fenntartja a gyepet. Gyep rehabilitáció cserjeirtással több helyen megjelent az utóbbi években, de a hozzájuk kapcsolódó tartós hasznosítás csak Farkas Lajos gazdálkodó jóvoltából látszik biztosítottnak.

A gyepterületek egy része szántó művelési ágban szerepel a földhivatali nyilvántartásban, ez magában hordozza a beszántás veszélyét. A tervezési területen, számos helyszínen a legelők jelentős része beerdősült.

Üzemi művelésben álló szőlő, gyümölcsös művelési ágú földrészlet nincs a Tokodaltáró területén.

Néhány helyen illegális anyaggyerő helyek vannak elsősorban homok vételi célzattal. A tervezett helyi jelentőségű védett természeti területen felhagyott anyaggyerő helyek, felhagyott bányák tagolják a tájat.

3.3. Erdőgazdálkodás

A tervezett helyi jelentőségű védett természeti terület erdőterületein általánosan jelentkeznek az intenzív erdőgazdálkodás kedvezőtlen természetvédelmi hatásai. A területen helyenként előfordulnak összefüggő vágásterületek, fiatalosok, rontott, sarjztatott állományok, nagy kiterjedésben idegenhonos fafajok és őshonos fafajok mesterségesen létrehozott állományai is. Többnyire felismerhetők bennük az eredeti vegetáció maradványai, de szerkezeti összetételük, változatosságuk, fajgazdagságuk lényegesen eltér, elmarad a természetes állományokétól. Érzékenyebb növényfajaik eltűnnek és egyre ritkábbá válva visszaszorulnak a természetes

állományokba. A terület egyik nagy természetvédelmi problémája a tájidegen lágymű- és fásszárú növényfajok terjedése és területfertőzése.

Tokodaltáró területén az erdőgazdálkodó a Pilisi Parkerdő Zrt. Bajnai Erdészete (határozat száma: 22.3/5848/5/2010., de éppen folyamatban van a 10 éves üzemtervezés, mely 2021-től kezdődő új üzemtervi időszakra terjed ki. Magánerdőről nincs tudomásunk a tervezett helyi jelentőségű védett természeti területen.

Az erdőszítések során legjellemzőbb a természetes mag eredetű erdőfelújítás mesterséges kiegészítéssel, de a mesterséges felújítást is sok esetben alkalmazzák.

3.4. Vadgazdálkodás

A növényzetre és az egyes növényfajokra nézve az egyik legfontosabb veszélyeztető tényező a teljes területen a túltartott vadállomány. A hazánkban nem honos muflon nagy csapatai mellett a terület természetes eltartókéességét (többszörösen) meghaladó számban fordul elő vaddisznó és gímszarvas is. A túltartott vadállomány taposásával, túráásával és rágásával átalakítja, lecsupaszítja az erdők gyepszintjét és a sztyepréteket, máshol a felújításokban, cserjeszintekben tövises cserjék (galagonya, vadrózsa, kökény) feldúsulását okozzák.

A területen 2 vadásztársaság működik, így a 11-252950-512 kódszámú Dunakanyar Vadásztársaság és a 11-253050-512 kódszámú Gete Vadásztársaság.

3.5. Halászat, horgászat

Vízgazdálkodási tevékenységről nem rendelkezünk információval a területen. Halászati, horgászati tevékenység nincs a területen.

3.6. Ökoturizmus, üdülés és idegenforgalom, természetvédelmi oktatás és bemutatás

A terület idegenforgalmi hasznosítása jelentős és fokozódó.

A régióban több lokális fejlesztés indult el, amely a forgalmat tovább fogja generálni (Nyergesújfalu, Római sánc bemutatóközpont; Gerecse Keleti Kapuja projekt, Péli-földszentkereszt-i bemutatóhely; Natúrparki tanösvények, stb.).

Szervezett turizmus a teljesítménytúrákra koncentrálódik. 2018-ban 10 engedélyezett tömegsport verseny, esemény érintette a területet. Turista utakkal feltárt a terület.

Sziklamászás (Öreg-kő, Kő-hegy), vadászati turizmus, terepjárózás, tereplovaglás és a hegyi kerékpározás ugyancsak domináns a szabadidős tevékenységek sorában.

3.7. Technikai sporttevékenység főbb helyszínei, problémái, kezelési lehetőségei

A technikai sporttevékenységek közül a terepmotorozás, quadozás fokozódó mértékben van jelen, e tevékenység egyik megyei központja Tokodaltáró. A térségbeli igényeket két engedéllyel működő pálya is kiszolgálja (Csolnok, Annavölgy). Ezek mellett engedéllyel rendelkező siklóernyős starthelyek is vannak Csolnok határában (Magoska) és alkalomszerű startolások vannak a Gete déli oldalán. A technikai sporttevékenység jellemzően a teljes közigazgatási terület külterületi ingatlanjain jelen van, kiváltképpen a Gete északi oldalán elterülő gyepeken és erdőterületeken.

Ezen tevékenység gyakorlása a természeti területeket megszünteti, bolygatja, míg a talajfelszínt erodálja. A hanghatásokkal és a területi jelenléttel a szelíd turizmust zavarja.

Tokodaltáró környékén (a Natura 2000 területen is) számos területen láthatók nyomvonalak, alkalmi vagy rendszeresen használt ösvények, melyek nyomvonala évről-évre változik. A Kis-Gete oldalát számos helyen szaggatták fel eddig is a terepmotorosok, rally-sok, kvadosok.

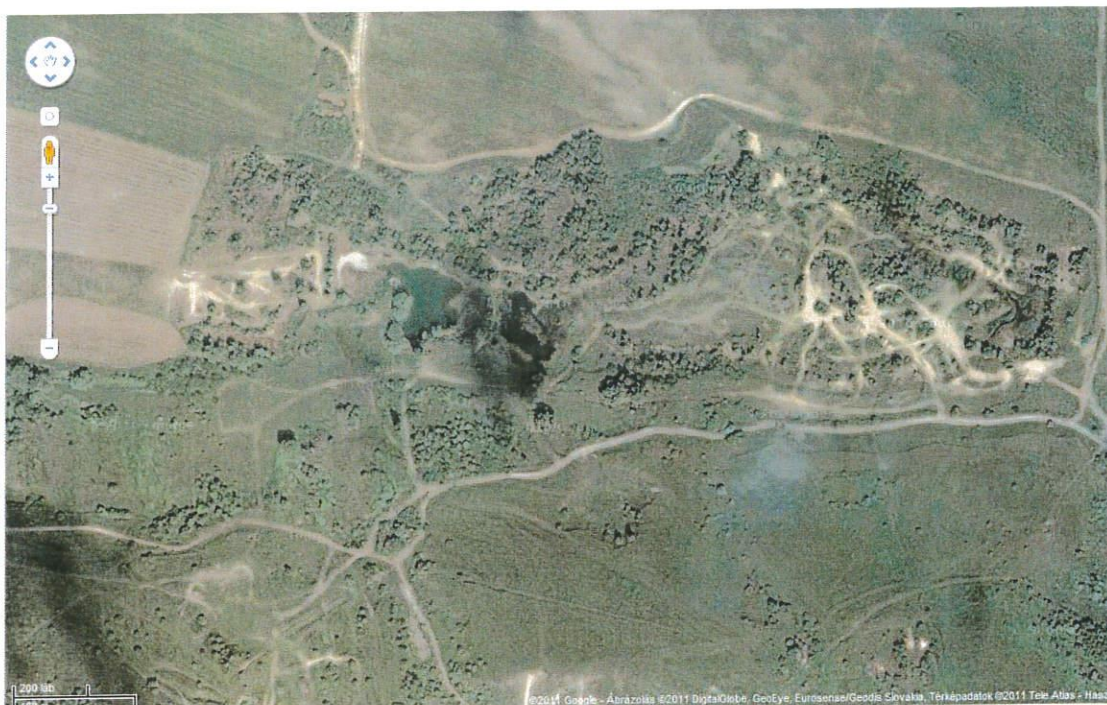

A Kis-Gete oldalát felszabdáló motoros
ösvények áprilisban...

...és májusban

Az okozott hatások között elsősorban az élőhelyek, növényzet taposása említendő meg, de nem elhanyagolható a területen közlekedő terepmotorok, rallye autók által okozott zajhatás sem, ami elsősorban a madár- és emlősfauna zavarását idézi elő. Ennél kisebb mértékű a nézőközönség által előidézett közvetlen zavarás, taposás, szemetelés. Összességében számos hatással lehet számolni, amelyek a Natura 2000 jellegből adódó természetvédelmi szempontokkal nem összeegyeztethetőek (a terület az egykor itt folyó homokbányászat ellenére valójában hosszú évek óta viszonylagos háborítatlanságot élvez és a változatos terepi adottságoknak, illetve itt fakadó vizeknek köszönhetően igen változatos növény- és állatvilágnak nyújt otthont).

*Google űrfelvétel a vizsgált homokbányáról
(jól látszanak a szárazabb években kitaposott cross-pálya útvonalak)*

A terület mai állapotánál megemlítendő, hogy míg az elmúlt szárazabb évek során motoros útvonalak sokasága alakult ki a spontán területhasználat alkalmával, addig a csapadékosabb években jelentős vízállások alakulnak ki. Ennek folyamánaként a korábbi motoros útvonalak, ösvények túlnyomó része használhatatlanná válik, hiszen azokat különböző mélységű, erősen algásodó, hinarasadó vízállások borítják. A homokbánya nyugati végében meglévő stabil tavacska kiterjedése is jelentősen változik, jól látható a nádas, gyékényes állomány előretörése.

A kisebb-nagyobb vízállások mellett állandó (bár változó nagyságú) tavak is húzódnak a homokbánya horpáiban

A kitaposott ösvényeknek csak kis része maradt járható a 2010-es sok csapadékot követően

A területen orchideák és egyéb védett növényfajok sokasága látható

3. Természetvédelmi célkitűzések

A védelem célja a természetközeli élőhelyek legalább mai állapotukban való megtartása, optimális esetben javítása. A „vizes élőhelyen” a nádas és mocsárréti élőhelyek, gyepterületek megőrzése. A természetvédelmi cél elérése érdekében a fő tennivalók a következők:

A Gete és Északi-Gerecse környékére jellemző élőhelyek fenntartása aktív kezeléssel

- A mocsárrétek és száraz gyepek kaszálása és/vagy legeltetése;
- Az özönnövények állományainak megfigyelése, szükség esetén visszaszorításuk;
- A gyepek erdősülésének, túlzott cserjésedésének megakadályozása;
- Tanösvény kialakítása oktatási-látogatási céllal.

A nádas-mocsár és a spontán nyáras élőhelyek esetében nincs szükség beavatkozásra;

A védett területeken megtalálható védett és fokozottan védett, továbbá közösségi jelentőségű fajok védelme, élőhelyeik megőrzése, különös tekintettel a következő fajokra és élőhelyükre:

A vitézkosbor (*Orchis militaris*), tojásdad békakonty (*Listere ovata*), mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*), főleg a Tokodaltáró 0215/1 hrsz.-on található területen. Kiemelendő a fentebb említett területen található vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állomány is, ami szintén nem számít gyakori fajnak a Gerecse és azon belül az Északkeleti-Gerecse területén. Sajnos ezt a földrészletet is erősen érinti a technikai sporttevékenység.

4. TERMÉSZETVÉDELMI STRATÉGIÁK

- A terület- és földhasználatot, a művelési ág besorolást a természetvédelem érdekeinek megfelelően kell szabályozni.
- A természetközeli gyepek fenntartása aktív kezeléssel lehetséges, ami természetbarát kaszálás és legeltetés. Biztosítani kell a védett növényfajok magképzési lehetőségét a kaszált gyepekben.
- A gyepterületek megőrzéséhez meg kell gátolni a spontán cserjésedést és erdősülést, az inváziós növényfajok terjedését.
- A vizes élőhelyek zavartalanságának biztosítása.

5. TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK ÉS TILALMAK

Az ingatlanhatárok, a jelenleg észlelhető élőhelyek és a tulajdoni lapon szereplő művelési ág besorolások több helyen nem esnek egybe. A kezelési tervben a jelenlegi állapotnak megfelelő növényzeti típusok alapján adjuk meg a kezelési előírásokat.

Hosszabb távon a tényleges területhasználat és a tulajdoni lapon lévő művelési ág besorolást össze kell hangolni.

Gyepfenntartás

A gyepek fenntartása kaszálással vagy legeltetéssel lehetséges, figyelembe véve a különböző életciklusú fajok igényeit.

Legeltetés

Természetvédelmi szempontból legelő állatként a nedves réteken ló és szarvasmarha jöhet számításba, a magasabban fekvő, száraz homokterületeken pedig a juhval történő legeltetés a megfelelő. A legeltetés előnye, hogy a legelés hatása (növényanyag fogyasztás és taposás) nem egyenletes, így fennmarad az élőhely mikromozaikossága, emellett a gyepek állatvilága is kevésbé károsodik, mint gépi kaszálás esetén. Reálisan a környéken rendelkezésre álló faj- és fajtaválaszték határozza meg a legelő állatok körét. A gyepek túllegeltetését kerülni kell, különösen a száraz gyepekét.

- Az üde gyepeken, mocsárréteken 0,8-1,6 szamosállat/ha, a száraz gyepeken 0,4-0,8 szamosállat/ha tartható (szamosállatnak nevezzük bármelyik gazdasági állat 500 kg élőtömegét). Az optimális legeltetéshez szükséges állatlétszámot az időjárás, a gyepek állapota erősen befolyásolja.

- A legeltetést „adagoló” legeltetéssel, szakaszokra bontva javasolt végezni. Egy-egy területen 1-10 napot töltsenek az állatok – a pontos időtartamot az aktuális fűhozam alapján lehet meghatározni. 10 napnál hosszabb, folyamatos legeltetés egy-egy területen nem ajánlott.
- A legeltetést száraz talajon lehet végezni, alkalmas hozam esetén sarjú is legeltethető.
- Karám a területen még ideiglenes jelleggel sem létesíthető, a taposási károsítás elkerülésére a jószágot helyben pihentetni, éjszakáztatni tilos.

Kaszálás

A legeltetéssel összehasonlítva a kaszálás – különösen, ha géppel történik és egyszerre nagy, összefüggő területeket érint – az élőhelyet homogenizálja, mert mindent (leveleket, érőfélben levő magokat, különböző fejlettségű állatokat) egyszerre távolít el a területről. A kaszálás (beleértve a szárzúzást is) mellett szól, hogy a legelő állatok válogatnak, ezért meghagyják az elfásodó, szúrós, rossz ízű vagy kifejezetten mérgező fajokat, melyek tömeges felszaporodása kedvezőtlen lenne. Kaszálással az erdők határának a gyepre való fokozatos kitolódása is megakadályozható, valamint a gyeppen spontán felverődő fás növényzet is visszaszorítható. Relatív előnye még a kaszálásnak, hogy ha van a környéken alkalmas gépparkkal rendelkező gazdálkodó, a kaszálás könnyebben szervezhető, mint a legeltetés, utóbbinál nehezen oldható meg, hogy egy-egy időszak, vagy akár teljes év is kimaradjon, míg egy-egy őszi tisztító kaszálás elhagyása érdemi szervezést nem igényel.

- A kaszálás csak száraz, a gépek súlyát elbíró talajon történhet, a munka a talajfelszínt nem károsíthatja.
- Gépi kaszálás (és járulékos tevékenységei, pl. rendsodrozás, szállítás) csak napközben végezhető.
- A kaszálás időpontja az időjárás és a védendő fajok kímélése érdekében július 15-től szeptember végéig változhat. Törekedni kell arra, hogy a tervezési terület egyes gyepterületeken a kaszálás időben minél inkább elhúzódva, szakaszosan történjen.
- Amennyiben a kaszálás során védett madár fészkelését észlelik a gyeppen, a munkát azonnal fel kell függeszteni, és értesíteni kell az Önkormányzatot.
- A kaszálás során legalább 5-10 centiméteres tarlómagasságot kell hagyni.
- Az élőhelyek mozaikosságának fenntartásához, és ahhoz, hogy a kaszált területen élő állatfajok menedéket találhassanak, a kaszálást mozaikosan kell végezni, a területen mindig kell lenni 5-10% kaszálatlan gyepterületnek. Ezek helyét évente változtatni kell.
- A levágott és megszáradt növényi anyagot a kaszálást követő 2-4 héten belül a területről le kell hordani.
- A kaszálón szemét, bálakötöző zsinór nem maradhat.
- A kaszálást természetkímélő, „kiszorító” kaszálási módszerrel kell végezni. A gép nem követhet olyan útvonalat, mely a kaszálandó területen spirálisan befelé tart. Az

útvonalnak a menekülő állatokat kiszorítva, belülről kifelé vagy sávonként váltakozó irányba kell haladnia.

- A kaszálás során láncfüggönyös vadriasztót kell használni, hogy a gyepek állatvilága minél kevésbé károsodjon. A vadriasztóláncnak legalább olyan hosszúságúnak kell lennie, mint a kaszálást végző mezőgazdasági gép munkaszélessége. A láncfüzerek közötti távolság nem lehet nagyobb 8 cm-nél. A láncfüzerek talajfelszíntől mért távolsága ne haladja meg az 5 cm-t. Kaszálást lassan, 4-5 km/h sebességgel kell végezni.

Fa- és cserjeirtás

A védett gyepekben, illetve a peremi területeken néhány százalékos fás borítás nem ellentétes a természetvédelmi célokkal, de meg kell akadályozni a nagymértékű, 25%-ot meghaladó becserjésedést. A fásszárú növényzet kiirtását vagy gyérítését mechanikai úton kell végezni, vegyszeres kezelésre csak akkor kerülhet sor, ha más módon nem biztosítható a cél elérése. A vegyszeres kezelést kizárólag kenéses technikával lehet végezni.

Fákat és cserjéket kivágni csak fészkelési időszakon kívül, augusztus 15. és március 1. között szabad.

Beavatkozás mellőzése

Ez a „beavatkozás” típus azt jelenti, hogy az érintett területen lehet hagyni érvényesülni a természetes folyamatokat, a kezelési terv 10 év múlva esedékes felülvizsgálatáig nincs szükség beavatkozásra.

Ez a típus a „vizes élőhely” nádasára és az ott lévő erdőkre (a nyáras erdőre és az akácos sávra) vonatkozik. A „vizes élőhely” középkorú, idősebb, helyenként kiszáradt fáira is ez a „kezelési típus” vonatkozik, azzal a kitéttel, hogy amennyiben balesetveszély áll fenn, a kiszáradt fák – zoológus átvizsgálása után – kivághatók. A nádas és a peremek többé-kevésbé kiszáradt fái kiváló madárfészkelőhelyek, sőt, denevérszállásnak is alkalmasak. A vizes élőhely meredek partja gyurgyalagnak alkalmas fészkelőhely, várható a populáció növekedése, így a partfal feltétlenül védelmet érdemel.

Általános előírások

- A védett területeken vegyszer – szerves és egyéb műtrágya, gyomirtó, peszticid stb. – használata és tárolása tilos!
- földmunkák, anyagkitermelés tilos!
- szemét, sít stb. lerakása tilos!
- depónia, tartózkodóhely létesítése tilos!
- égetés, tűzrakás tilos!
- bármilyen járművel a földutakon kívül közlekedni tilos! Ugyanígy a terepautózás és terepmotorozás sem megengedett.

Javasolt kutatások, felmérések, monitorozások

A védett területeken nincs olyan növény- vagy állatcsoport, amelyek kutatására feltétlenül szükség van. Viszont néhány állatfaj jelenlétének időnkénti vizsgálata (monitorozása), illetve a kezelési terv megalapozó dokumentációjához nem vizsgált állatcsoportok kutatása további információkkal szolgálhat a terület élővilágáról. A felsorolt témák javaslatok későbbi kutatásokhoz.

A védett növényfajok populációi alakulásának nyomon követése

Az inváziós fajok esetleges terjedésének figyelése

A halfaunáról nincs információnk, érdemes lenne egy halfauna-felmérést végezni kíméletes, nem invazív módszerrel (az elterjedtebb elektromos halászat invazív és költséges módszer). Nem zárható ki, hogy értékeesebb halfajok, így lápi póc és réti csík is előfordulnak a nádas-gyékényes mocsárban.

Célzott mocsári teknős felmérés javasolt, az állomány kiterjedésének és nagyságának ismeretében javasolhatók tennivalók a faj védelmében (pl. megfelelő tojásrakóhely kialakítása, amit ragadozók nem tudnak kifosztani).

Száraz gyepeken a földön fészkelő madarak felmérése, pl. lappantyú, mezei pacsirta.

Denevérfauna felmérése – a vizes élőhely minden bizonnyal alkalmas vadászterület a környéken lakó denevéreknek. Az odvas fákban bármikor megtelepedhet kisebb kolónia, ezeket 2 évente érdemes monitorozni.

6. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

6.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

A természetszerű vagy természetvédelmi szempontból jelentős élőhelyek megőrzése, különös tekintettel a vizes, mocsári és a száraz homoki élőhelyekre.

A területen található védett növény- és állatfajok állományainak fenntartása, életlehetőségeik javítása. Ezzel párhuzamosan az özönfajok terjedésének megakadályozása.

A természetvédelmi kezelés eszközeként felhasználva lehetőséget kell biztosítani a megfelelő módon végzett kaszálásra és/vagy a hagyományos külterjes állattartásra.

Élőhelyek kezelése, fenntartása

A területen hagyományos, extenzív gazdálkodást – legeltetést, kaszálást – kell folytatni a gyepek fenntartása érdekében.

A kaszálás június 15. után lehetséges a védett orchideafajok terméshozásának biztosítása és a talajon költő madarak védelme érdekében.

A gyepek és a nádas területek égetése tilos.

Fajok védelme

A gyepkezeléseknél figyelembe kell venni az ott élő növény- és állatfajok tulajdonságait, eltérő természetes életciklusait (pl. költés, terméserlelés).

Fák és cserjék kivágása csak vegetációs és fészkelési időn kívül történhet, augusztus 15. és március 1. között.

A gyurgyalag védelme érdekében a kubikító meredek partfalait kímélni kell.

Látogatás

A természetvédelmi terület szabadon látogatható.

Az utakon kívül gépjárművel közlekedni tilos. A terepmotorozás, terepautózás nem megengedett.

Oktatás és bemutatás

Az önkormányzat támogassa a helyi civil szervezetek és az általános iskola törekvését, tanösvény kialakítását.

Terület- és földhasználat

- A védett területeken a művelési ágak megváltoztatásakor figyelembe kell venni a természetvédelem érdekeit.
- A területen hulladék lerakása tilos, depóniák létesítése még időlegesen sem megengedett.
- Nyílt, felszíni bánya a területeken nem nyitható.
- A homokbánya partfalát érintetlenül kell hagyni a gyurgyalagok fészkelőhelyének biztosítása érdekében.

Vadgazdálkodás

- Vadászat a területeken csak állománygyérítési, állományfenntartási célból folyhat. A „vizes élőhelyen” a madarak vadászata tilos.
- A területen etető, szóró, szórók elhelyezése, vadtenyésztés, vadkibocsátás és zárttéri vadtartás, valamint vadföld létesítése, művelése tilos.
- A védett területre nem őshonos vadfaj nem telepíthető.
- A tervezési területen mesterséges vadtenyésztési tevékenység végzése nem megengedett.
- A tervezési területen működtetett etető, szóró 50 m-es körzetében a használatukból származó gyomosodást évi legalább kétszeri kaszálással szükséges felszámolni.
- A vadászat és vadgazdálkodás következtében keletkező hulladékot (pl. töltényhüvely, zsák, kötözőzsinór, fólia stb.) a vadászatra jogosultnak a vadászterületről folyamatosan el kell távolítani.

- A közösségi jelentőségű jelölő gyepeket a vadászatra jogosultak kötelesek kímélni, gépjárművekkel történő közlekedés céljára az ingatlan-nyilvántartásban szereplő földutakat, és a nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetett egyéb utakat lehet igénybe venni.
- Agyaggalamb-lövészetet a közösségi jelentőségű jelölő gyepek területén nem megengedett tartani.
- A tervezési területen a vadlétszámot a terület természetes vadeltartó képességének szintjén kell tartani, hogy az a külön vadvédelem nélküli erdőfelújítást ne gátolja, valamint ne okozza a gyepek degradációját.

Horgászat

- A vizekben (vizes élőhely, homokbánya) horgászni tilos.

Természetvédelmi infrastruktúra

- A védett terület határait a főbb közlekedési útvonalak mentén táblákkal meg kell jelölni.

6.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

Szántó művelési ágú területek kezelése

A gyepek legeltetése extenzív módon történhet, a nedves részeket marhával, lóval (0,8-1,6 szamosállat/ha), a szárazabb gyepeket juhval (0,4-0,8 szamosállat/ha) lehet legeltetni.

A nem legeltetett gyepeket évente legalább egyszer le kell kaszálni. Az első kaszálás időpontja az időjárásnak megfelelően változhat, legkorábbi időpontja június 15. A levágott növényi anyagot a kaszálást követő 2-4 héten belül a területről el kell hordani. A kaszálást természetbarát módon és eszközökkel kell végezni.

A kaszálásokat az állatfajok és az ősszel virágzó növények védelme érdekében évente változó helyeken, 5-10%-nyi területeket meghagyva, sávosan vagy mozaikosan kell elvégezni.

A gyepek égetése tilos.

Tilos a gyepek felülvetése, lazítása, műtrágyázása, szántása.

Erdő művelési ágú területek kezelése

Az erdőtervezést úgy kell végezni, hogy a Natura 2000 területen hosszú távon javuljon a jelölő fás élőhelyek aránya (felújítások tervezése), azok koreloszlása – az erdőgazdálkodási szempontból túltartottként értékelt állományokat is ide értve – egyenletes legyen (véghasználatok tervezése), csökkenjen az inváziós fajok jelenléte (elő- és véghasználatok tervezése). Minél nagyobb arányban maradjanak hagyásfák, hagyásfa csoportok a véghasználatokkor.

E kezelési egységen belül ajánlott legalább 70 % területarányban keményfás (elsősorban kocsányos tölgyes) főfajú erdő tervezése, létrehozása a felújítások során illetve az előhasználatok segítségével. Mivel a Natura 2000 területek jelölő fajainak állományát meg kell őrizni, a

gyakorlatban a jelölő fajok élőhelyeül szolgáló erdőállományok természetessége nem csökkenhet. Ennek teljesülése a Natura 2000 terület szintjén és az üzemtervezés időtávlátában értelmezhető legkönnyebben. Az erdőtervezést ezért úgy kell végezni, hogy a jelölő fás élőhelyek aránya ne csökkenjen, azok koreloszlása egyenletes legyen, csökkenjen az inváziós fajok jelenléte. Minél nagyobb arányban maradjanak hagyásfák, hagyásfa csoportok a véghasználatok során, az erdőgazdálkodási szempontból túltartottként értékelt állományokat is foltokban meghagyva. Ahogyan a mezőgazdaságban is általánossá válik a műveléssel érintetlen területek (kaszáláskor bűvósávok, aratatlan nádas foltok, szántókon szegélyélőhelyek) megkövetelése, az erdészeti gazdálkodásban is ezt automatikus elvvé kellene tenni.

Általános természetvédelmi érdek, hogy a jelölő élőhelyeket ne veszélyeztessék az agresszíven terjedő növényfajok sem. Ezért mellőzni kell – az erdőgazdálkodási szempontból is értéktelen – amerikai kőrist és zöld juhart, a gyepterületek közelében az akácot. A biológiai sokféleség növelése érdekében, az eddig említett okokra tekintettel szorgalmazni kell a nemesnyaras állományok őshonos fajokkal történő elegyítését, lehetőség szerint a teljes átalakítást az őshonos irányba.

Művelés alól kivett területek kezelése

Ezen művelési ágú területeknek azon részén, ahol ténylegesen gyepp van, a gyepekre vonatkozó előírások érvényesek a szántó művelési ág előírásainál.

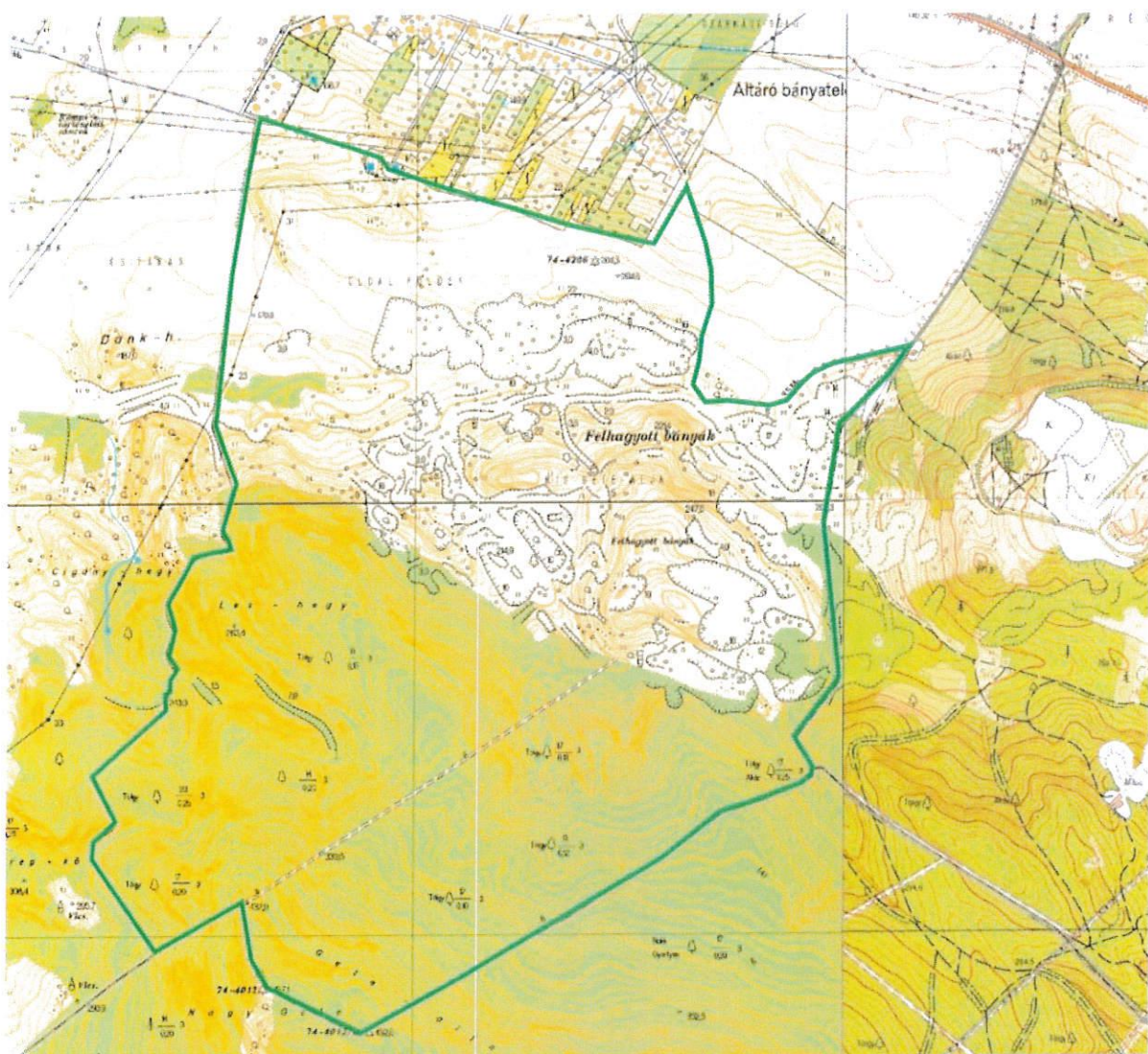
A homokbánya zavartalanságát, tisztaságát biztosítani kell.

A védett területeket károsító emberi tevékenységeket (pl. szemétkiürítés, gyeppben való közlekedés, illegális föld-, kavics- v. homokkitermelés) vissza kell szorítani.

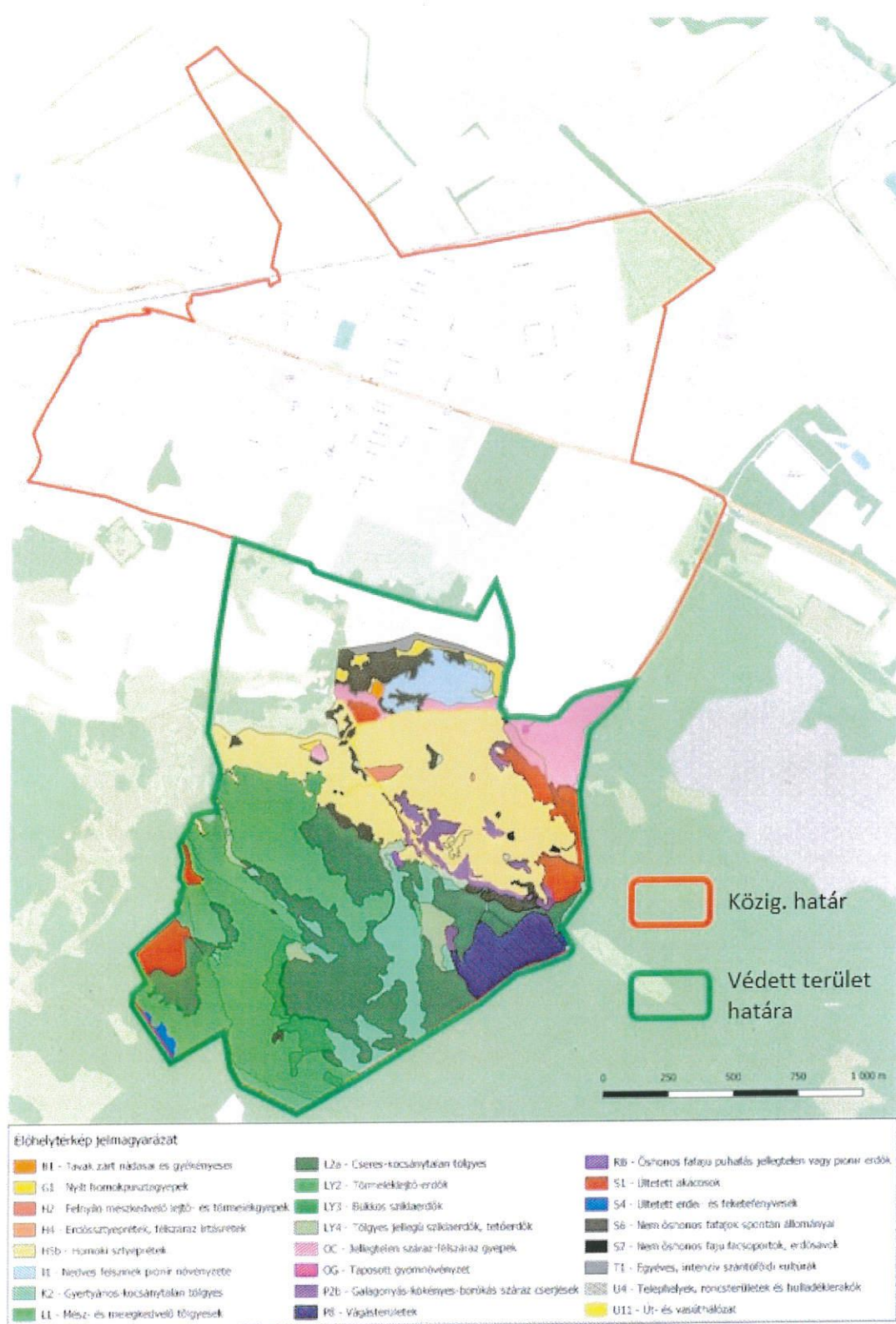
TÉRKÉPEK

*A Gete-hegy és környéke helyi jelentőségű természetvédelmi terület határai
ingatlannyilvántartási térképen*

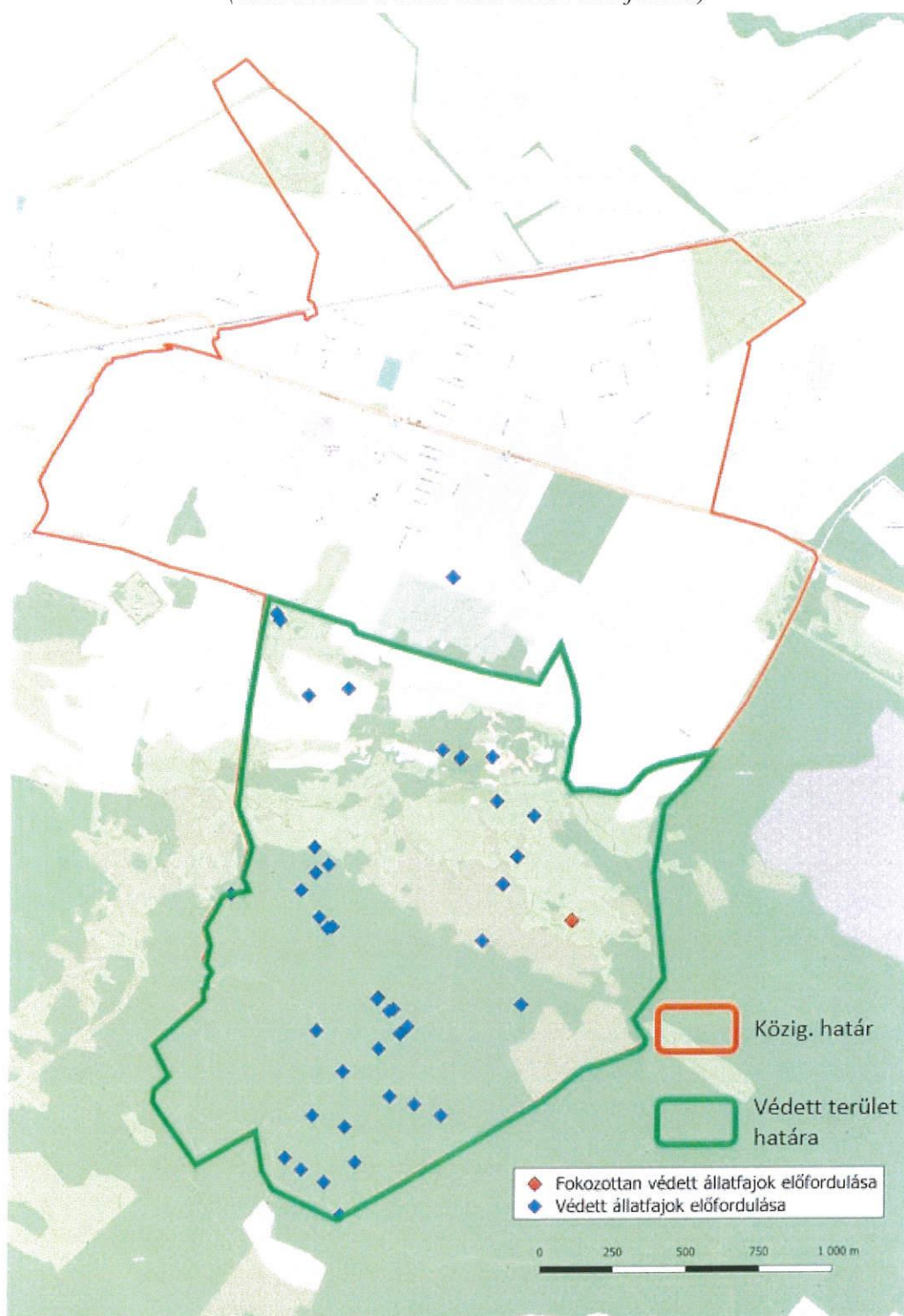
A Gete-hegy és környéke helyi jelentőségű természetvédelmi terület határai EOV térképen

Térképadatok © OpenStreetMap közreműködői, CC BY-SA <http://www.openstreetmap.org>

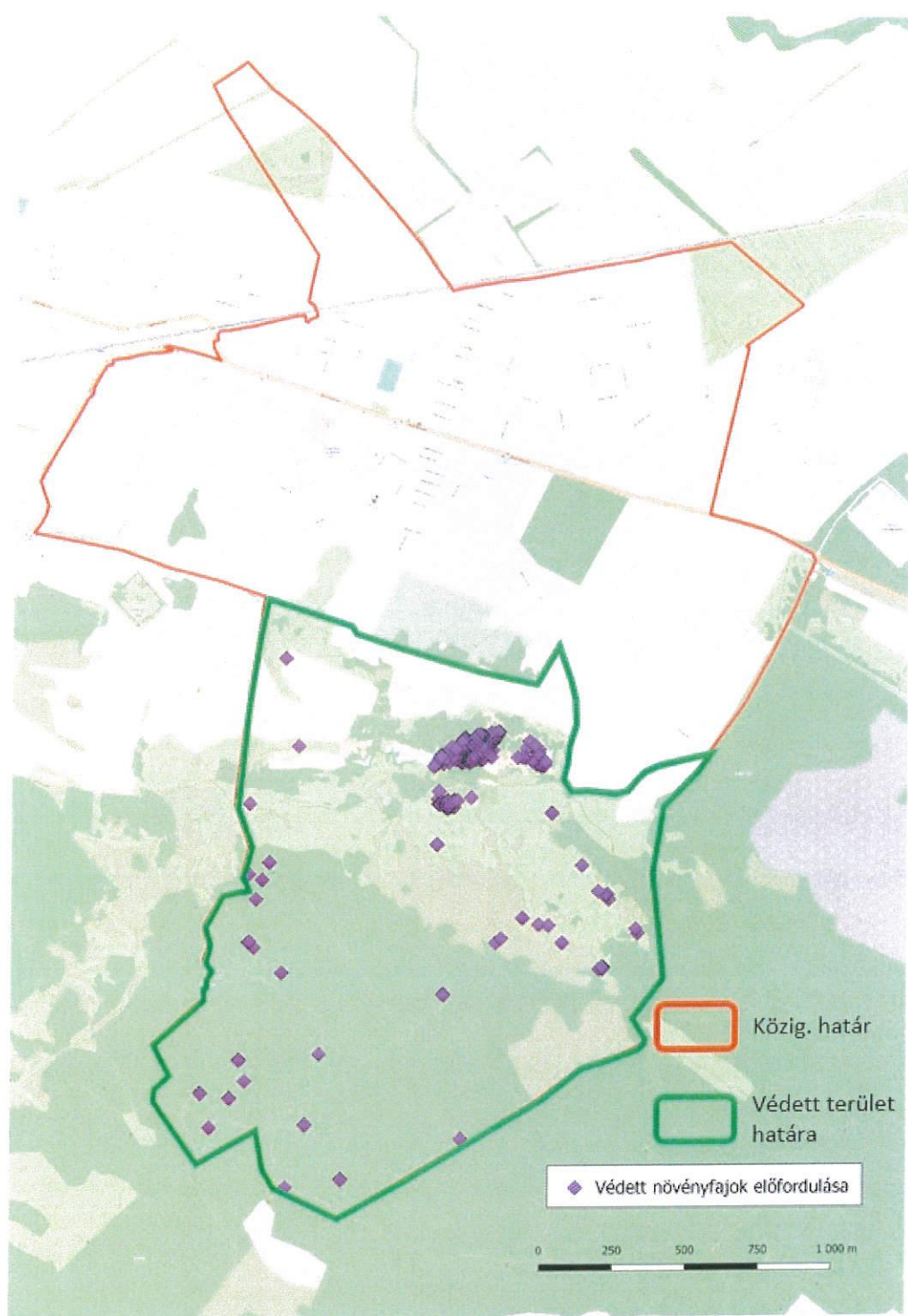
A Gete-hegy és környékének élőhelytérképe

(csak a Natura 2000 területekre kiterjedően)

Térképadatok: OpenStreetMap közösségtől, CC BY-SA <https://www.openstreetmap.org>

Védett és fokozottan védett állatfajok előfordulása a "Gete és környéke" helyi jelentőségű természetvédelmi területen

Védett és fokozottan védett növényfajok előfordulása a "Gete és környéke" helyi jelentőségű természetvédelmi területen

IRODALOMJEGYZÉK

- DINPI** (2019): A HUDI20018 Északi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve (tervezet)
- Földművelésügyi Minisztérium** (szerk., 2018): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest (kézirat)
- Bölöni János, Molnár Zsolt, Kun András** (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNER 2011
- Dövényi Zoltán** (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Intézet, Budapest
- Haraszthy László** (szerk.) 2014: Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Bauer N., Barna J.** (1999): Dorog és Esztergom környékének növényvilága. – Bakonyi Természettudományi Múzeum Kiadványa, Zirc 80 pp.
- Barina Z.** (2000): Felhagyott homokbányák florisztikai vizsgálata I. – Kitaibelia 5(2): 313-318.
- Barina Z.** (2001): Felhagyott homokbányák florisztikai vizsgálata II. – Kitaibelia 6(1): 157-165.
- Barina Z.** (2006): A Gerecse hegység flórájának katalógusa. – Magyar Természettudományi Múzeum és a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 612 pp.
- Barina Z. – Lengyel A. – Somay Z.** (2009): Kiegészítések a Gerecse flórájának ismeretéhez. – Botanikai Közlemények 96 (1-2): 67-70.
- Bölöni J. – Molnár Zs. – Kun A. – Biró M.** (2007): Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (ÁNER2007). – Kézirat, MTA ÖBKI, Vácrátót, 184 pp.
- Hopp F.** (1976): Dorog és környéke madárvilága. A tатаi Herman Ottó Kör munkái 5. p. 7-46.
- Király G.** (szerk.) (2009): Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósavfő. 616 pp.
- Molnár Z.** (1997): A Pilis-, Visegrádi- és Gerecse-hegység denevérfaunisztikai vizsgálata 1992-97. Az I. Magyar Denevérvédelmi Konferencia (Sárród, 1997. november 29.) kiadványa, p.26-33.

Internetes oldalak:

A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja: www.termeszetvedelem.hu

A Natura 2000 hálózat magyar honlapja: www.natura.2000.hu

Magyarország Élőhelyeinek Térképi Adatbázisa: www.novenyzetiterkep.hu

Vízgyűjtő gazdálkodási

tervek: www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149

1. Melléklet

Védetté nyilvánított ingatlanok

(zöld színnel jelölve a legértékesebb földrészletek)

HRSZ	Művelési ág	Nagyság	Tulajdonos	Natura 2000
0190/14	legelő	0,3709	Molnár József	✓
0190/15	Kivett vízmosás	0,3770	Magyar Állam	✓
0190/17	Kivett agyaggödör	2,4936	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0190/18	Kivett agyaggödör	0,4324	Farkas Bernadett	✓
0190/19	Kivett agyaggödör	1,0413	Farkas Bernadett	✓
0190/21	legelő	4,0166	Farkas Lajos	✓
0190/22	legelő	0,3965	Magyar Állam	✓
0190/23	legelő	6,3215	Farkas Bernadett	✓
0191	legelő	1,7761	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0192	Erdő, anyaggödör	88,9868	Magyar Állam	✓
0193/1	Erdő, anyaggödör, vízfolyás, legelő	42,0511	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0193/2	Kivett hulladéktelep	8,6396	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0194	Kivett út	0,9357	Tokodaltáró Község Önkormányzata	✓
0195/2	Kivett, út	0,2176	Tokodaltáró Község Önkormányzat	✓
0210/3	legelő	0,1076	Nelhiebel Balázs és N, László	0
0210/4	Kivett vízmosás	1,5519	Magyar Állam	0
0210/5	legelő	1,1006	Nelhiebel Balázs Ferenc	0
0210/6	Szántó	0,5418	Robotka János	0
0215/1	Anyagbánya, legelő	17,1437	Kutenics Zoltán	✓
0215/3	legelő községi mintatér	6,0987	Nász József	0
0215/4	legelő	3,9995	Nász József	0
0215/5	Kivett saját használatú út	0,1370	Nász József	0
0216	Kivett út	0,2342	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0

0217	szántó	1,1790	Papp Ferenc	0
0219/2	Kivett vízfolyás	0,1550	Magyar Állam	0
0219/6	Szántó, legelő, lakóház	12,3260	Farkas Bernadett Kósa István	0
0220/1	szántó	5,9998	Farkas Lajos	0
0220/2	Kivett árok	0,3560	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
5670	legelő	2,1490	Papp Rudolf	0
5677	szántó	0,6426	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5680	szántó	0,4696	Farkas Lajos	0
5683	szántó	0,1535	Pata Józsefné	0
5686	szántó	0,6878	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5703	Kivett zártkerti művelés alól kivett terület	0,0597	Farkas Lajos	0
5704	kert	0,0407	Farkas Lajos	0
5705	szántó	0,4303	Farkas Lajos	0
5706/1	szántó	1,2840	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5706/2	szőlő	0,0228	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5706/4	szántó	0,0545	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5706/5	szántó	0,3843	Estéli Mártonné	0
5717	szőlő	0,0866	Magyar Állam	0
5720	szántó	0,3722	Dr, Kálmán Andrea Petra	0
5727	Kivett anyagbánya	1,9308	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
5733	kert	0,0510	Farkas Lajos	0
5734	kert	0,0234	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5737	kert	0,0521	Tóth István	0
5738	kert	0,0927	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
5741	szántó	0,7095	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5752	szőlő	0,0258	Magyar Állam	0
5755	kert	0,0327	Magyar Állam	0
5756	szántó	0,4042	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5762	kert	0,0955	Farkas Lajos	0
5765	szántó	0,8994	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5774	Kert, szőlő	0,1192	Farkas Lajos	0
5777	kert	0,1123	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5778	Szántó, szőlő	0,2426	Farkas Lajos	0
5781	szántó	1,7780	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5795	kert	0,0450	Farkas Lajos	0
5796	Legelő, szőlő	0,4035	Farkas Lajos	0
5798/1	legelő	0,5895	Muzslai Jánosné	0
5798/2	Kivett közút	0,0389	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0

5799	kert	0,0532	Muzslai Jánosné	0
5800	kert	0,0213	Magyar Állam	0
5801	Szőlő, kert	0,1969	Dr Kálmán Petra Andrea	0
5802/1	szántó	7,5833	Dr, Kálmán Petra Andrea	0
5802/2	szántó	1,0730	Farkas Lajos	0
5803	szántó	0,0533	Magyar Állam	0
5838	Szőlő, legelő	0,2863	Farkas Lajos	0
5841/1	legelő	0,1327	Farkas Lajos	0
5841/2	szőlő	0,2776	Farkas Lajos	0
5842/2	szántó	2,1155	Nelhibel Balázs Ferenc	0
5847	Kivett közút	0,1912	Tokodaltáró Község Önkormányzata	0
Összesen		235,4555		